

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2006

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πέρα από τα κοινά μέτρα δημιουργικοί άνθρωποι στον τομέα του πνεύματος έχουν σιδερένια αντοχή και μπορούν να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν από εξάντληση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η παραγωγική τους ικανότητα, και ποσοτικά μόνο θεωρούμενη, ως όγκος καθημερινής εργασίας σχεδόν χειρωνακτικής, προκαλεί κατάπληξη. [...] Ανεξάρτητα από την ποιότητα, αυτή καθαυτή η ποσότητα της παραγωγής έχει κάτι το υπεράνθρωπο — ξεπερνά κατά πολύ τις κοινές ανθρώπινες δυνάμεις. [...] Οι οκνηροί και ανέμελοι είναι στην ιστορία του πνεύματος σπάνιοι· ο μεγάλος αριθμός αποτελείται από ακαταπόνητους δουλευτάδες.

[...]

Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του. Η φλογερή αγάπη προς το έργο του και η πίστη η αδιάσειστη στον προορισμό αυτού του έργου είναι οι μεγάλες πηγές της δύναμής του. Αυτές δεν τον αφήνουν (και στην περίπτωση ακόμη της κλονισμένης υγείας) να λυγίσει. Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του. Αυτή τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό. Και επειδή την αγάπη και την πίστη τη βρίσκει μόνο εκείνος που με ορισμένη πνευματική τοποθέτηση δίνει περιεχόμενο, πρόγραμμα, νόημα στη ζωή του, και δικαίωση του μόχθου του θεωρεί την εκτέλεση αυτού του προγράμματος (την «πλήρωση του νοήματος» της ζωής), η πνευματική τοποθέτηση είναι, σε τελευταίαν ανάλυση, το στοιχείο που τροφοδοτεί την αντοχή του δημιουργού (απέναντι στη φθορά που φέρνει ο κάματος, αλλά και απέναντι στους κλυδωνισμούς της ζωής, στο φυσικό και στον ηθικό «πόνο»). Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις και τα πένθη, τα ατυχήματα της ζωής, και όπως ο πολυάσχολος και προκομμένος άνθρωπος δεν «ευκαιρεί», καθώς λέμε, ν' αρρωστήσει, έτσι κι αυτός, με την προσήλωσή του στο νόημα που έχει δώσει στη ζωή του, δεν «ευκαιρεί» ούτε τον κόπο να αισθανθεί ούτε τη φθορά — και φτάνει στο τέρας του βίου σαν τον αθλητή που πέφτει επιτέλους για να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης.

[...]

Κατά βάθος πρόκειται για την πανίσχυρη ψυχική αντοχή ενός εκλεκτού ανθρώπου που σύμφωνα με την πνευματική του τοποθέτηση ξέρει να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

(Ε. Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, Β΄ έκδοση, Αθήνα 1980, σελ. 320, 321-322, 323)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο : **«Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του».**

Μονάδες 10

B2. **«Η μεγάλη αντοχή [...] στη χαρά της νίκης».** Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α. Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας; (Μονάδες 2)

β. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

ακαταπόνητους, ανεπάντεχο, υπέρμετρο, προσήλωση, δαμάζει.

Μονάδες 5

B4. Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί.

Μονάδες 5

Γ. Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους; Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε η Πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους; Η ομιλία σας δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10΄ (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο συγγραφέας Ε. Παπανούτσος πραγματεύεται τα χαρακτηριστικά του πνευματικού ανθρώπου. Ο πνευματικός άνθρωπος υπερβαίνει τα κοινά μέτρα και στον ποσοτικό και στον πνευματικό τομέα. Το ψυχικό του σθένος, η αγάπη και η αφοσίωση σε αυτά που κάνει του προσδίδουν νεανικό σφρίγος και σηματοδοτούν τη ζωή του. Αποφεύγει τη φθοροποιό δύναμη που πλήττει το μέσο άνθρωπο και κατακτά την «ισόβια» υγεία, με την άμυνά του απέναντι στις αρνητικές πτυχές της ζωής. Τερματίζοντας το βίο του, αισθάνεται τη γοητεία της επικράτησης. Ελέγχει τη ζωή του και, επομένως, επιτυγχάνει την ψυχική του ανάταση.

Β.1.

Είναι αναγκαίο ο άνθρωπος να αγαπά και να πιστεύει ό,τι και αν κάνει, για να μπορεί όχι μόνο να το υλοποιεί με επιτυχία, αλλά κυρίως να εφοδιάζεται με δυνάμεις που θα τον στηλώνουν και θα του παρέχουν τη δυνατότητα να αγωνίζεται διαρκώς, προκειμένου να βελτιώνει το επίπεδο της ζωής του.

Επιπλέον, εφόσον το άτομο χαρακτηρίζεται από συνέπεια λόγων και έργων, τόλμη και αποφαστικότητα, τότε οι πράξεις του εμπνέονται από τις ηθικές του αξίες και αισθάνεται δυνατός, με αυτοπεποίθηση, ανωτερότητα. Τέλος, διευρύνονται οι δυνατότητές του να συνεισφέρει στην κοινωνική πρόοδο. Κατά συνέπεια, καλλιεργείται ο αυτοσεβασμός του και αυξάνεται η αυτοπεποίθησή του και, επομένως, η διάθεσή του για ζωή.

B.2.

α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, κατά κύριο λόγο, ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική. Παρό' όλα αυτά, αν και η εκφώνηση ζητάει μόνο έναν τρόπο πειθούς, μπορούμε να πούμε πως ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και την επίκληση στο συναίσθημα.

β) Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί ένα *επιχείρημα*:

Πρώτη προκειμένη: «Η φλογερή αγάπη ... δροσερό»

Δεύτερη προκειμένη: «Και επειδή την αγάπη ... ηθικό πόνο»

Συμπέρασμα: «Η μεγάλη αντοχή ... από την ψυχή του.»

Επιπλέον, χρησιμοποιεί *τεκμήρια*, τα οποία είναι παραδείγματα («Ο πνευματικά τοποθετημένος ... ατυχήματα της ζωής») και γενικά αποδεκτές αλήθειες («Ο κοινός άνθρωπος ... να φθείρει την υγεία του.»)

Από την άλλη, διεγείρει το συναισθηματικό κόσμο του αναγνώστη με τη χρήση συγκινησιακά φορτισμένης γλώσσας (δικαίωση μόχθου, φλογερή αγάπη), τη μεταφορική χρήση του λόγου (δεν τον αφήνει να λυγίσει, γκρεμίζεται εύκολα από τη νόσο), και την αναφορά σχημάτων λόγου (παρομοιώσεις «σαν αθλητής», μεταφορές «σιδερένια αντοχή»).

B.3.

ακαταπόνητους: άοκνους, ακούραστους.

αναπάντεχο: ξαφνικό, αιφνίδιο, απρόσμενο, απροσδόκητο.

υπέρμετρη: υπερβολική.

προσήλωση: αφοσίωση.

δαμάζει: τιθασεύει, ελέγχει, νικάει, υποτάσσει.

B.4.

1. σιδερένια αντοχή
2. φλογερή αγάπη
3. τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό
4. κλυδωνισμούς της ζωής
5. να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

Γ. Έκθεση

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

Ύφος: σοβαρό, επίσημο.

Ρηματικά πρόσωπα: α', γ' ενικό, α', β', γ' πληθυντικό.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι,

Πρόλογος: Καλωσόρισμα στα παιδιά και έκφραση συναισθημάτων συμπαραστάσης. Σύντομη αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (απώλεια συγγενών, περιουσιών, διατάραξη κοινωνικής, οικονομικής ζωής).

Α' ζητούμενο: Γιατί απαιτείται ψυχική δύναμη, ώστε να ξεπεραστούν τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τη φυσική καταστροφή.

- Σε ατομικό επίπεδο: επούλωση ψυχικών τραυμάτων και απόκτηση των αρετών που απαιτούνται για την ομαλή συνέχιση της ζωής τους (αισιοδοξία, εσωτερική ισορροπία, ψυχραιμία για την αποφυγή πανικού, αυτοπεποίθηση, θάρρος, πείσμα, υπομονή - επιμονή για την υπέρβαση των προβλημάτων, αποβολή ηττοπάθειας και πίστη στις δυνατότητες του ανθρώπου να ξεπεράσει οποιαδήποτε δυσκολία, αυτοσεβασμός, μαχητικό πνεύμα, θέληση για ζωή).
- Σε κοινωνικό επίπεδο: ανάπτυξη αισθημάτων αλληλεγγύης, αλtruισμού, κοινωνικότητας, ικανότητας προσαρμογής, ομοψυχίας, αίσθημα εμπιστοσύνης στο συνάνθρωπο.

Μετάβαση: Είναι απαραίτητο τα παιδιά να κινητοποιήσουν τις προσωπικές τους δυνάμεις, προκειμένου να έχει αποτέλεσμα η οποιαδήποτε παρέμβαση της Πολιτείας.

Β΄ ζητούμενο: Συμβολή της Πολιτείας.

- Υλική στήριξη, μέτρα οικονομικής αρωγής, κοινωνική πρόνοια.
- Ψυχολογική υποστήριξη - ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί.
- Παροχή δυνατότητας στέγασης σε παιδικά χωριά και σε ανάδοχες οικογένειες.
- Βοήθεια για την ένταξη στο νέο κοινωνικό περιβάλλον - συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επίλογος: Ευχή για να ξεπεραστούν γρήγορα τα προβλήματα και υπόσχεση ότι το σχολείο που εκπροσωπούμε θα συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες για την υποστήριξη των πληγέντων.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Οι παραπάνω απαντήσεις είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση δεν είναι δεσμευτικές για τους μαθητές.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2007

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο άνθρωπος είναι το κέντρο του κύκλου της ζωής, αλλά όμως δεν είναι ο ίδιος ο κύκλος της ζωής. Ανήκουμε στον κόσμο, αλλά αυτός ο κόσμος δεν μας ανήκει, δεν είναι κτήμα μας. Είμαστε οι διαχειριστές της ζωής και όχι οι ιδιοκτήτες της. Δεν είμαστε δούλοι του κόσμου, ούτε όμως γίναμε κι αφεντικά του. Απλώς παραμένουμε οικονόμοι της ζωής¹.

Με αυτόν τον κάπως αφοριστικό τρόπο απεικονίζουμε την κρίση του ανθρωπισμού στον νεώτερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο αναγεννησιακός ανθρωπισμός πρόβαλε τον άνθρωπο ως το επίκεντρο της πραγματικότητας και κατέφυγε στα ανθρωπιστικά γράμματα, προκειμένου **να καταστεί ανθρῶπιος ο άνθρωπος** (homo humanis). Αγαθή κι επαινετή η πρόθεση του ανθρωπισμού, όπως επίσης αγλαοί² αποδείχθηκαν οι καρποί του μέσα στον επακολουθήσαντα διαφωτισμό με την καθιέρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που υπόσχονται την ελευθερία ως εγγύηση της ανθρωπιάς του ανθρώπου.

Το αναπόφευκτο **ατόπημα** του ανθρωπισμού είναι η διολίσθησή του στον ατομικισμό. Ο Humanismus (ανθρωπισμός, ουμανισμός) κατάντησε Individualismus (ατομικισμός). Λέμε *άνθρωπος* και εννοούμε *άτομο*. Μιλούμε για τον *πολίτη* και έχουμε στον νου τον *ιδιώτη*. Αναφερόμαστε στον εαυτό μας και εξυπνοούμε το *εγώ* μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να λησμονούμε τον *άλλο* που συνυπάρχει μαζί μας και το *όλον* μέσα στο οποίο συνανήκει το *εγώ* μας μαζί με καθένα *άλλο* του. Οι λογοτέχνες προφήτευαν από τον προπερασμένο αιώνα ήδη: "Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του³ και καταλήγει ν' απωθεί τους ομοίους του και ν' απωθείται απ' αυτούς" (Ντοστογιέφσκι).

[...]

Για **να υπερβεί** ο ανθρωπισμός **την κρίση** του απαιτείται να προβεί σε μια μόνο σωτήρια πρωτοβουλία: **να αποποιηθεί τον ατομικισμό**. Για να μιλήσουμε με την γλώσσα των ποιητών μας: "Το καίριο στη ζωή αυτή κείται πέραν του ατόμου. Με τη διαφορά ότι, αν δεν ολοκληρωθεί κανείς ως άτομο - κι όλα συνωμοτούν στην εποχή μας γι' αυτό - αδυνατεί να το υπερβεί" (Ελύτης). Ο ανθρωπισμός χρειάζεται, αλλά δεν αρκεί έτσι όπως κατάντησε, δηλαδή σαν ατομικισμός. Απαιτείται ο ανθρωπισμός και περιττεύει ο ατομικισμός. Είναι επιτακτική ανάγκη των καιρών μας να περάσουμε από την εξατομίκευση του ανθρώπου στον εξανθρωπισμό του ατόμου. Με δυο λόγια, πρέπει να απελευθερώσουμε τον ανθρωπισμό από τον ατομικισμό. Όταν ο

άνθρωπος αυτοπεριορίζεται στο άτομο, τότε αυτοχειριάζεται⁴ υπαρξιακά. Ο ατομικισμός είναι το καρκίνωμα του ανθρωπισμού.

Ο ορίζοντας για την αποδέσμευση του ανθρωπισμού από τον ατομικισμό είναι ο κοινωτισμός⁵. Ο ανθρωπισμός χρειάζεται να κοινωνικοποιηθεί, δηλαδή ο άνθρωπος να αντιληφθεί την ύπαρξή του ως συνύπαρξη κι όχι σαν δήθεν αυθύπαρκτη μονάδα αποκομμένη από το περιβάλλον της, όπως δυστυχώς συμβαίνει με το άτομο. [...] Με μια απλή φράση: ο άνθρωπος δεν υπάρχει απλώς, αλλά συνυπάρχει κυρίως.

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος. Ο ανθρωπίνος άνθρωπος δεν είναι ατομικός αλλά κοινωνικός: δεν αποτελεί ύπαρξη αλλά συνύπαρξη.

Πυξίδα για τον ασφαλή *διάπλου*⁶ ανάμεσα στην Σκύλλα της εξατομίκευσης και στην Χάρυβδη της μαζοποίησης είναι η κοινωνικοποίηση του ανθρωπισμού. Χωρίς να διακινδυνεύουμε κανενός είδους προφητεία και δίχως να καταφεύγουμε σε ιστορικοφιλοσοφικές μαντείες, πιστεύουμε ότι ο κοινωτισμός του ανθρωπισμού είναι η **επιταγή των καιρών μας**.

(Μάριος Μπέγζος, "Ο κοινωτισμός του ανθρωπισμού",
Ευθύνη, τεύχος 420, Δεκέμβριος 2006, σελ. 647-648).

1. *οικονόμοι της ζωής*: διαχειριστές της ζωής
2. *αγλαοί ... καρποί*: λαμπρά, αξιοθαύμαστα αποτελέσματα
3. *το έχει του*: αυτό που διαθέτει
4. *αυτοχειριάζεται*: αυτοκτονεί
5. *κοινωτισμός*: κοινωνικοποίηση
6. *διάπλους*: το πέρασμα

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-90 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: "**Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος**".

Μονάδες 10

B2. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, ως τρόπο πειθούς, εκτός των άλλων, και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία.

Μονάδες 5

B3. Οι ακόλουθες λέξεις και φράσεις χαρακτηρίζουν ένα επίσημο ύφος λόγου. Να αποδώσετε με ύφος πιο ανεπίσημο και οικείο τις υπογραμμισμένες λέξεις: να καταστεί ανθρωπίνος ο άνθρωπος, ατόπημα, να υπερβεί την κρίση, να αποπονηθεί τον ατομικισμό, επιταγή των καιρών

Μονάδες 5

B4. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά στο κείμενό του α' πληθυντικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή του αυτή.

Μονάδες 5

Γ. Σε μια εποχή με μεγάλο έλλειμμα ανθρωπιάς έχει σημασία να οργανώνονται εκδηλώσεις που βοηθούν όσους συνανθρώπους μας το έχουν ανάγκη. Να γράψετε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας, όπου θα εξηγήτε γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες προσπάθειες. Παράλληλα, να αναφερθείτε στη συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο πραγματεύεται την αξία του ανθρωπισμού σε αντιδιαστολή με τον ατομικισμό. Αρχικά, παρουσιάζεται η έμφαση στα ανθρωπιστικά γράμματα και στα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την περίοδο της αναγέννησης και του διαφωτισμού αντίστοιχα. Αναφέρεται στον εκφυλισμό του ανθρωπισμού και στην έκπτωσή του στον ατομικισμό. Ο σύγχρονος άνθρωπος, κατά τον Ντοστογιέφσκι, αδυνατεί να αντιληφθεί την έννοια της συνύπαρξης. Ωστόσο, δύναται να υπερκεράσει την κρίση, αν απαρνηθεί τον ατομικισμό, ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα και εξανθρωπιστεί στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου. Τέλος η κοινωνικοποίηση θα λειτουργήσει ως διέξοδος από τον ατομικισμό και τη μαζοποίηση και θα αποτρέψει την απανθρωποίηση, πράγμα που αποτελεί αδήριτη ανάγκη της εποχής μας.

B.1

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος. Πράγματι, η ανθρώπινη συμβίωση πρέπει να εδράζεται στις αρχές της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της συναδέλφωσης, της μέριμνας για τους αδύνατους, προκειμένου να προάγεται τόσο ο άνθρωπος, ως οντότητα, όσο και το κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, όταν η ανθρώπινη αξία φθίνει και η ολοκλήρωση του ανθρώπου από αυτοσκοπός μετατρέπεται σε μέσο για την επιδίωξη του κέρδους και του υλικού ευδαιμονισμού, τότε οι ανθρώπινες σχέσεις διέρχονται κρίση, παραβιάζονται κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσω του πολέμου και της καταπίεσης των λαών, και εκδηλώνονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, όπως η βία, ο ρατσισμός και η εγκληματικότητα. Έτσι, όντας ο άνθρωπος φύσει κοινωνικό όν, κατά το χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη, οφείλει να συνυπάρχει και να συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του, γιατί μόνο έτσι οδηγείται στην ολοκλήρωσή του.

B.2

Δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενο είναι οι ακόλουθες:

- α) η άποψη του Ντοστογιέφσκι «Όλοι στον αιώνα μας ... απ' αυτούς.», όπου σχολιάζεται η κρίση των ανθρωπίνων σχέσεων και η απομόνωση των ανθρώπων και
- β) η θέση του Οδυσσέα Ελύτη «Το καίριο στη ζωή ... υπερβεί», στην οποία επισημαίνεται η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να οδηγηθεί στην ολοκλήρωση.

B.3

καταστεί: *γίνει*

ατόπημα: *σφάλμα, λάθος*

υπερβεί: *ξεπεράσει*

αποποιηθεί: *απαρνηθεί*

επιταγή: *χρέος, καθήκον*

B.4

Ο συγγραφέας του κειμένου χρησιμοποιεί συχνά α΄ πληθυντικό πρόσωπο, που προσδίδει στο λόγο καθολικότητα. Συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό του, δηλαδή, στην κατηγορία των ανθρώπων που ευθύνονται για την κοινωνική αλλοτρίωση, αναλαμβάνοντας, έτσι, τις ευθύνες τις οποίες και ο ίδιος φέρει για την κρίση που διέρχεται στις μέρες μας ο ανθρωπισμός. Επιπρόσθετα, επιδιώκει να δημιουργήσει στους αναγνώστες ένα αίσθημα συλλογικής ευθύνης, ώστε να τους προβληματίσει και να τους ενεργοποιήσει, για να αναλάβουν το χρέος που τους αναλογεί απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Ύφος: *σοβαρό, επίσημο.*

Ρηματικά πρόσωπα: *γ΄ ενικό, γ΄ πληθυντικό*

Τίτλος: **ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ!**

Πρόλογος

Αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα: *έντονος ατομικισμός, υλιστικό πνεύμα, κατάργηση συλλογικότητας, πολεμικές συγκρούσεις, άνιση κατανομή πλούτου.* Άρα, κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση εκδηλώσεων, εράνων, μουσικών, αθλητικών και γενικότερα καλλιτεχνικών αγώνων, που βοηθούν τους συνανθρώπους μας.

Εναλλακτικά

Ο αρθρογράφος ξεκινάει το κείμενό του παίρνοντας ως αφορμή έναν τηλεμαραθώνιο που διοργανώθηκε με σκοπό την ενίσχυση των παιδιών που πάσχουν από ανίατες ασθένειες.

Ζήτημα 1ο

Γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες ανθρωπιστικές προσπάθειες.

- Ακόμα και σε δημοκρατικά καθεστώτα ο ανθρωπισμός έχει υποχωρήσει: διακρίσεις κάθε μορφής, όπως ανεργία, ελλιπής κοινωνική προστασία (πρόνοια), έξαρση του ρατσισμού, ανισομερής πρόσβαση στα αγαθά της υγείας και της παιδείας.
- Έξαρση του ατομικισμού, υλιστικού ευδαιμονισμού.
- Η έλλειψη κοινωνικότητας (αγάπη, συντροφικότητα, σεβασμό προς το συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, συνυπευθυνότητα) γεννά και διαμορφώνει την αποξένωση, την ιδιοτέλεια, τον τυχοδιωκτισμό, την εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο.
- Απειλή της τοπικής και παγκόσμιας ειρήνης, που συνεπάγεται ενδεχόμενη καταστροφή του ανθρώπου και του πολιτισμού του.
- Ο πολιτισμός μας αποδεικνύεται ως άλλος ένας «Ιανός»: τεχνολογική ανάπτυξη και ευημερία στους λίγους – αύξηση της πείνας και της εξαθλίωσης με γεωμετρική πρόοδο στους πολλούς.
- Αμέλεια ή εγκληματική συμπεριφορά απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, από τη μία, για τη μη προστασία του, και από την άλλη για την αλόγιστη καταστροφή του, με συνέπεια να υποβαθμίζεται ανεπανόρθωτα η ανθρώπινη ζωή.

Μετάβαση

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι είναι ανάγκη ο σύγχρονος άνθρωπος να προσανατολιστεί στις ανθρωπιστικές αξίες, προκειμένου να μπορέσει να ξεπεράσει τα αδιέξοδα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ατομικιστική εποχή. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω των φορέων κοινωνικοποίησης και, κυρίως, μέσω της παιδείας.

Ζήτημα 2ο

Πώς η παιδεία μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια ανθρώπινης συνείδησης.

- Η ολοκληρωμένη παιδεία διαθέτει κοινωνικό και ανθρωπιστικό πρόσωπο. Κοινωνικό, εφόσον συνδέεται με την πραγματικότητα (ζωή) και τα προβλήματά της, και ανθρωπιστικό, όταν φέρνει σε επαφή το νέο με τις αξίες του ανθρωπιστικού κινήματος (συνεργασία, αλληλεγγύη, συλλογική ευημερία).
- Καλλιεργεί την κρίση, αναπτύσσει τη φαντασία και προωθεί τον προβληματισμό και το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.
- Αμβλύνει τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, προωθώντας το διάλογο και καταπολεμώντας το φανατισμό, το ρατσισμό και τις ιδεοληψίες.

- Με το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων ο νέος έρχεται σε επαφή με τις αξίες της Δημοκρατίας (συμμετοχή, συνεργασία, σεβασμός στη διαφορετική άποψη).
- Με τις ανταλλαγές μαθητών (πρόγραμμα COMENIUS) ανάμεσα σε χώρες με διαφορετικό πολιτισμό, αμβλύνονται οι αντιπαλότητες και αναπτύσσεται η αίσθηση της οικουμενικότητας, με αποτέλεσμα η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση να δείχνει το θετικό της πρόσωπο.
- Με τις διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνουν πολιτιστικοί φορείς και το σχολείο, οι νέοι εξοικειώνονται με το να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, ξεπερνώντας τον ατομικισμό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία. Όταν, μάλιστα, οι εκδηλώσεις αυτές σχετίζονται με κοινωνικά θέματα προσανατολίζουν τους νέους στην υιοθέτηση εθελοντικής δράσης.
- Τα Μ.Μ.Ε., όταν προωθούν εκδηλώσεις που έχουν ως σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάληψη κοινωνικής δράσης και όταν προβάλλουν τις απόψεις των πνευματικών ανθρώπων για την ανάγκη ανάπτυξης του ανθρωπιστικού κινήματος.
- Η οικογένεια ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, όταν μαθαίνει στο νέο άνθρωπο τις αξίες του ανθρωπισμού (δικαιοσύνη, σεβασμός στο συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, ανεκτικότητα)
- Η Εκκλησία, που φέρνει σε επαφή το ποιμνιό της με τις ουμανιστικές αρχές του Χριστιανισμού και συμβάλλει στην ανάπτυξη των ανθρωπιστικών ιδεών, μέσω των διάφορων δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει για την ανακούφιση των συνανθρώπων μας.
- Οι διάφορες οργανώσεις, όπως αθλητικοί σύλλογοι, καλλιτεχνικές ομάδες, ομάδες εθελοντισμού κ.α., που προωθούν το αίσθημα της συλλογικότητας και ταυτόχρονα αναλαμβάνουν δράση μέσω διάφορων εκδηλώσεων που στόχο έχουν την ενίσχυση των αξιών του ανθρωπισμού.

Επίλογος

Ευχή να πολλαπλασιαστούν τέτοιες κινήσεις ανθρωπιάς, από τη μια για να βοηθηθούν όσοι συνάνθρωποί μας έχουν ανάγκη, και από την άλλη να έρχονται όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε επαφή με τις αξίες του ανθρωπισμού.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2008

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

[...]

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη *παράδοση*, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

---

1. ψεγάδια: ελαττώματα

2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή

3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη

4. ροπές: απόψεις

5. παρωχημένα: ξεπερασμένα

6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου

7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **«Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».**

Μονάδες 10

B2.

α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:

σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο Γιώργος Σεφέρης αναφέρεται στη σημασία της παράδοσης και τους αμφισβητίες της. Αρχικά, υποστηρίζει ότι αποτελεί ίδιον της ελληνικής φύσης η επαφή του λαού μας με άλλους και η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων. Στη συνέχεια, τονίζει πως περίοπτη θέση στη διαδρομή του αποτελεί η σύζευξη του παρόντος με το παρελθόν. Ο συνδυασμός αυτός εξασφαλίζει συναισθηματική πληρότητα και δύναμη για την αντιμετώπιση οποιωνδήποτε συμφορών. Κυριαρχούν, όμως, λόγω της τεχνοκρατικής αντίληψης, αντιπαράδοσιακές απόψεις, οι οποίες θεωρούν ξεπερασμένα τα επιτεύγματα του παρελθόντος. Τέλος, αναφερόμενος στην επικρατούσα απαξία της ανθρώπινης προσωπικότητας και τον ψυχικό μαρασμό, αιτιολογεί τις απόψεις των αρνητών της παράδοσης.

B1. Με τη συγκεκριμένη φράση ο Σεφέρης, αν και δεν παραγνωρίζει τις όποιες αδυναμίες και τα ελαττώματα που εντοπίζονται στην ιδιοσυγκρασία του λαού μας, εκφράζει τη βαθιά του πίστη στις δυνατότητές του. Θεωρεί ότι ο ελληνικός λαός είναι σε θέση να ξεπερνάει τις όποιες δυσκολίες και τα εμπόδια, να ωριμάζει πνευματικά, να εμβαθύνει στην πολιτιστική του εξέλιξη, να κατανοεί και να ερμηνεύει τη γύρω του πραγματικότητα και να αντιμετωπίζει με αισιοδοξία τις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

B2.

α)

Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό-βιωματικό χαρακτήρα, καθώς καταγράφει παρατηρήσεις, προβληματισμούς, ιδέες, εμπειρίες και συναισθήματα του δοκιμιογράφου. Στοιχεία που αποκαλύπτουν αυτό είναι: «Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε... όταν τον ακρωτηριάσουν». «Και η προσωπική μου εμπειρία μου... ανθρώπων».

β)

- Δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει.
- Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος
- Τείνουν να κατακερματίσουν τη ψυχή του ανθρώπου.

B3.

- Οι **εφευρέσεις** νέων φαρμακευτικών ουσιών έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου όρου ζωής.
- Η **εμπειρία** του στο χώρο των πωλήσεων τον βοήθησε στην επαγγελματική του αποκατάσταση.
- **Αμφιταλαντεύεται** αν θα επιλέξει αυτό το επάγγελμα, που θα του εξασφαλίσει επαγγελματική αποκατάσταση ή αυτό που θα του προσφέρει ψυχική ικανοποίηση.
- Η κυριαρχία του **τεχνοκρατικού** πολιτισμού έχει απομακρύνει τους ανθρώπους από τις αξίες του ανθρωπισμού.
- Παθαίνει συχνά κρίσεις **πανικού**, γι' αυτό κατέφυγε σε έναν ειδικό, προκειμένου να θεραπευτεί.

B4. σταυροδρόμι: σταυρός + δρόμος
παράδρομος, σταδιοδρομία, αεροδρόμιο
αποκαλυπτικές: από + καλύπτω
ανακάλυψη, προκάλυψη
βιολογικό: βίος + λόγος
διάλογος, απολογισμός
παράδοση: παρά + δίνω
δοσοληψία, αναμεταδότης
υπόδικη: υπό + δίκη
διάδικος, δικογραφία

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό - πληθυντικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό - πληθυντικό.

Ύφος: επίσημο, σοβαρό

Προοσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνδημότες,

Ενδεικτικός πρόλογος: Ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας αισθάνομαι την ανάγκη να επικοινωνήσω μαζί σας για ένα θέμα που απασχολεί ζωηρά την ελληνική κοινωνία και τους νέους ιδιαίτερα, τους λόγους που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοση, και να προτείνω τρόπους λειτουργικής επανασύνδεσής μας με αυτή.

Εναλλακτικός πρόλογος: Αφορμή της ομιλίας μου στάθηκε ο σημερινός διαγωνισμός τραγουδιού της Eurovision, στον οποίο η Ελλάδα για πολλοστή φορά συμμετέχει με ένα τραγούδι γραμμένο στην αγγλική γλώσσα και επηρεασμένο από ευρωπαϊκούς ρυθμούς και μελωδίες. Το γεγονός αυτό με προβλημάτισε και με παρακίνησε να διερευνήσω τις αιτίες που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοσή μας, και να συμβάλλω στην επανασύνδεσή μας με αυτή.

Σύντομη τεκμηρίωση του δεδομένου: Πράγματι, οι νέοι έχουν απομακρυνθεί σε μεγάλο βαθμό από την παράδοση και αυτό φαίνεται από τον τρόπο ψυχαγωγίας, διασκέδασης και ομιλίας (τέχνες, γράμματα – επιστήμες, επιφυλακτικότητα και συχνά άκριτη απόρριψη του ιστορικού παρελθόντος, υιοθέτηση ξενόγλωσσων στοιχείων), στον τρόπο συμπεριφοράς μεταξύ τους και απέναντι στις παλαιότερες γενιές αλλά και στην αρνητική στάση τους σε παραδοσιακά εθνικά σύμβολα.

Α' ερώτημα: Αιτίες που απομακρύνουν τους νέους από την παράδοση.

§ Προγονοπληξία: οι νέοι, βλέποντας πολλούς να προσκολλώνται στο παρελθόν κατά τρόπο άγονο και τυπικό και να εξιδανικεύουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, ζωντανό ή νεκρό, απορρίπτουν ολόκληρο το παραδοσιακό εποικοδόμημα και στρέφονται σε καθετί νεωτεριστικό, με αποτέλεσμα να αποκόπτονται από τις ρίζες τους.

§ Προοδοπληξία, δηλαδή τυφλή αποδοχή κάθε νέου ή ξένου στοιχείου. Συγκεκριμένα, ο νέος, αντιμετωπίζοντας καθετί καινούριο, έλκεται ακατανίκητα από αυτό και το ενστερνίζεται εύκολα, χωρίς να σκεφτεί αν αυτό τον αποκόπτει ή όχι από την παράδοση. Από την άλλη, η ξενομανία, όπως αυτή προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε., ο μιμητισμός γλωσσικών ιδιωμάτων, τρόπων συμπεριφοράς, σκέψης, θεώρησης, γενικότερα, της ζωής, εξορίζουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, που αποτελεί συνδετικό κρίκο με το ιστορικό παρελθόν.

§ Τεχνοκρατία: Το διάχυτο υλιστικό πνεύμα, που αποτελεί τον αντίποδα της παράδοσης, οι ευκολίες και οι υποσχέσεις του τεχνικού πολιτισμού λειτουργούν ως μαγνητικός πόλος για τους νέους οι οποίοι περιστρέφονται γύρω από αυτόν. Η αποθέωση του χρήματος και ο εύκολος πλουτισμός, η χρησιμοθηρική αντιμετώπιση όλων των αγαθών αλλά και της πνευματικής παραγωγής, η υπερκαταναλωτική υστερία, σε συνδυασμό με τον υλικό παράδεισο που υπόσχεται η τεχνοκρατία, δημιουργούν αγκυλώσεις στην αποδοχή της παράδοσης.

Μεταβατική παράγραφος: Η κατάσταση που σας περιγράφω, κυρίες και κύριοι, είναι άκρως ανησυχητική, γι' αυτό το λόγο κρίνω αναγκαία τη σωστή αντιμετώπιση της παράδοσης, που θα επανασυνδέσει εμάς τους νέους δημιουργικά με το ζωντανό ιστορικό παρελθόν.

Β' ερώτημα: τρόποι επανασύνδεσης με την παράδοση.

§ Κριτική στάση απέναντι στην παράδοση: ούτε παντελής αποδοχή της ούτε άκριτη απόρριψή της, αλλά επιλογή των ζωντανών στοιχείων που συντελούν στην προώθηση και εξέλιξη της ζωής, σεβασμός και απόρριψη των νεκρών στοιχείων, για να επανασυνδεθούμε ως νέοι, λαός και έθνος με την παράδοση. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια οφείλουν να σταθούν οι κοινωνικοί φορείς, η οικογένεια, το σχολείο, ο γραπτός και ηλεκτρονικός τύπος.

§ Διαφύλαξη της παράδοσης με τη βοήθεια της Ιστορίας, της Λαογραφίας, της Αρχαιολογίας, ίδρυση μουσείων, μουσικές εκδόσεις, φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό. Οικονομική και ηθική ενίσχυση των πολιτιστικών παραδοσιακών συλλόγων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Πολιτεία.

Επίλογος: Η παράδοση δεν είναι κάτι στατικό αλλά εξελίσσεται καθημερινά. Γι' αυτό το λόγο εμείς οι νέοι οφείλουμε να σταθούμε κριτικά απέναντι σε κάθε ξενικό, νεωτεριστικό αλλά και παραδοσιακό μας στοιχείο, για να είμαστε συνεχιστές και δημιουργοί της ελληνικής παράδοσης.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας...

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2009

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι ότι σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο: Διαλέγεις τα βιβλία που θέλεις· μόνα τους εκείνα, όταν διαθέτεις ηθική υγεία, σε παρακινούν, κι' άθελά τους ακόμα, να διαβάσεις άλλα, αντίθετα, για να μορφώσεις γνώμη, να συγκρίνεις, να διαφωτιστείς, να επιβεβαιώσεις την προσωπική σου αυτοτέλεια, να μη γίνεις ετερόφωτος, ετεροκίνητος. Έτσι, με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου, όπου κανένας δεν ρητορεύει από «θέσεως ισχύος», γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμιά αστυνομική δύναμη. Δικαίωμά σου να κρίνεις και τους μέγιστους, υπό προσωπική σου ευθύνη. Μ' αυτή την έννοια και μόνο — δηλαδή με την υψηλότερη — μπορεί κανένας να μιλάει, όπως συνηθίζεται, για «δημοκρατία των Γραμμάτων». Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο: οι άριστοι διαλάμπουν, και σε κλίμακα διεθνή. Αλλά δεν σε υποχρεώνει, δηλαδή δεν σε υποτάσσει, κανένας τους.

Η αρετή τούτη γίνεται εντονότερα αισθητή σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους, όταν τα μαζικά μέσα επικοινωνίας μπαίνουν αυθωρεί¹ στην υπηρεσία του σατραπισμού². Το βιβλίο τότε, ως ελεύθερη έκφραση ιδεών, ή απαγορεύεται — κι αυτό γίνεται τότε πανηγυρική εκδήλωση αδυναμίας των κρατούντων — ή απομένει μόνο του να διασώζει την αξιοπρέπεια των συνειδήσεων. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τού στήνουν πολιορκία στενή, για να το παραμερίσουν, να το υποκαταστήσουν. Όταν το πετυχαίνουν, αυτό πληρώνεται πανάκριβα από τον άνθρωπο, με αντίτιμο το αυτεξούσιό του. Δοκιμάστε όμως να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο ως μέσο προπαγάνδας: Αναδίνει αμέσως μίαν αποφορά³ σ' ακτίνα μακρύτατη, ειδοποιεί. Είναι, θα έλεγε κανένας, μαγική, ακατάλυτη, η ζώνη που περιβάλλει την αγνότητα του βιβλίου.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο κάτω από την επίδραση σκοτεινών εκμεταλλευτών. Μόνη ελπίδα να διορθωθεί η πορεία του, όσο θα είναι ακόμα καιρός, το βιβλίο. Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία. Σήμερα πρέπει ένας άλλος λόγος, ακόμα πιο κρίσιμος, να ειπωθεί: Πως ο κόσμος, αν σωθεί, θα το χρωστάει στο βιβλίο. Γιατί αυτό το γκόλφι⁴ της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια, να εξυγιαίνει την ατμόσφαιρα, να οπλίζει τη λυτρωτική φαντασία, να ξυπνάει την αυτογνωσία, ν' ανάβει το μάτι, να στυλώνει το φρόνημα, να ψυχώνει το

¹ αυθωρεί: ευθύς, αμέσως

² σατραπισμός: δεσποτισμός, αυταρχισμός

³ αποφορά: δυσάρεστη οσμή, κακοσμία

⁴ γκόλφι: εγκόλπιο, φυλακτό

χέρι. Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο.

Αγγελου Τερζάκη, *Ταραγμένες Ψυχές*, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1993, σσ. 155-156

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου:

...με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου ...

Μονάδες 11

B2. α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς στο κείμενο και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

Μονάδες 4

β) Να βρείτε τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα *αντώνυμο* για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
ετερόφωτος, ελέγξιμος, ευθύνη, ελεύθερη, αδυναμία.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα *συνώνυμο* για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αρετή, γνώμη, ισχύς, περιφρουρώ, φρόνημα.

Μονάδες 5

B4. Να αναγνωριστεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατραπεί η καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της:

α) «...γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμιά αστυνομική δύναμη.»

β) «Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο.»

Μονάδες 6

Γ. Συχνά παρατηρείται πολλοί μαθητές να καταστρέφουν τα σχολικά τους βιβλία στα προαύλια των σχολείων κατά το τέλος του σχολικού έτους. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στους τρόπους που θα συμβάλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Πλαγιότιτλοι

1η παράγραφος:

Η κυρίαρχη προσφορά του βιβλίου: ο διάλογος

2η παράγραφος:

Το βιβλίο φάρος ελευθερίας στον πολιτικό σκοταδισμό

3η παράγραφος:

Το βιβλίο ελπίδα πολιτιστικής ανάτασης

Περίληψη

Το κείμενο αναφέρεται στην προσφορά του βιβλίου. Αρχικά, τονίζεται ως σημαντικότερη αρετή του ότι θωρακίζει ηθικά την προσωπικότητα και καλλιεργεί το διάλογο, αναιρώντας την αυθεντία και προωθώντας την κριτική ικανότητα, με αποτέλεσμα τη διασφάλιση της δημοκρατίας του Πνεύματος. Κυρίως σε δύσκολες πολιτικά εποχές, όταν τα μέσα λειτουργούν αυταρχικά και υπονομεύουν το ρόλο του, το βιβλίο περιφρουρεί την ελευθερία των ιδεών και τη συνειδησιακή αξιοπρέπεια, λειτουργώντας προειδοποιητικά σε κάθε προσπάθεια περιθωριοποίησής του. Για το λόγο αυτό, είναι η μόνη ελπίδα διάσωσης του πολιτισμού από την ιδιοτέλεια, γεγονός που επιβεβαιώνει και ο Βολταίρος. Τέλος, εξαιρείται η προσφορά του βιβλίου, καθώς διανθίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα με ψυχικές και πνευματικές αρετές.

B1. Το βιβλίο ήταν ανέκαθεν ένας προνομιακός χώρος έκφρασης και αντιπαράθεσης ιδεών, απόψεων και θεωριών. Η προσέγγισή του οξύνει τις πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου και αναπτύσσει την ικανότητά του για τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία, στοιχεία που συνιστούν το θεμέλιο λίθο ενός εποικοδομητικού διαλόγου. Η δυνατότητα για πολυπρισματική θέαση της πραγματικότητας που προσφέρει λόγω των διαφορετικών, ακόμη και αντίθετων οπτικών των συγγραφέων επιτρέπει στο άτομο να αποδεσμευτεί από προκαταλήψεις, δογματισμούς και κάθε φραγμό στην επικοινωνία του με τους γύρω του. Συνεπώς, το βιβλίο παρέχοντας γνώσεις, καλλιεργώντας την κρίση και οξύνοντας τη σκέψη του αναγνώστη, προάγει το διάλογο ως αναπόσπαστο στοιχείο του ανθρώπινου πολιτισμού.

B2.

α) Επίκληση στην αυθεντία συναντάμε στη φράση:

«Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία».

Με το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς τα λεγόμενα του συγγραφέα αποκτούν κύρος και εγκυρότητα· ενδυναμώνεται η ισχύς της θέσης του ότι μοναδική ελπίδα βελτίωσης της πορείας του πολιτισμού είναι το βιβλίο. Ο Τερζάκης, λοιπόν, αξιοποιώντας τη ρήση του Βολταίρου καταδεικνύει ως πάγια και καθολική αξία το βιβλίο.

β) Ενδεικτικά παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου από το σύνολο του κειμένου αποτελούν τα εξής:

«σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο»

«να μη γίνεις ετερόφωτος»

«όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου»

«Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο»

«σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους»

«Γιατί αυτό το γκόλφι της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια».

B3.

α) ετερόφωτος ≠ αυτόφωτος
ελέγξιμος ≠ ανεξέλεγκτος, αυθαίρετος
ευθύνη ≠ δικαίωμα, ανευθυνότητα
ελεύθερη ≠ ανελεύθερη, δεσμευμένη
αδυναμία ≠ ισχύς, δύναμη

β) αρετή = προτέρημα, αξία
γνώμη = άποψη, κρίση
ισχύς = δύναμη
περιφρουρώ = προασπίζω
φρόνημα = ηθικό, ιδεολογία

B4.

α) Πρόκειται για ενεργητική σύνταξη. Η πρόταση σε παθητική σύνταξη θα έχει την ακόλουθη μορφή:

«... γιατί εδώ η αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν περιφρουρείται από καμιά αστυνομική δύναμη».

β) Πρόκειται για παθητική σύνταξη. Η πρόταση σε ενεργητική σύνταξη θα έχει την ακόλουθη μορφή:

«Ο άνθρωπος δε θα χάσει τη μάχη, ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο».

Γ.

Ανάλυση του θέματος:

Δεδομένο: Καταστροφή βιβλίων μετά το τέλος του σχολικού έτους.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο

- Τίτλος
- Ύφος: οικείο, φιλικό, σοβαρό, διδακτικό.
- Ρηματικά πρόσωπα: α' πληθυντικό. γ' ενικό και πληθυντικό.
- Τρόποι πειθούς: επίκληση στη λογική.
- Γλώσσα: αναφορική, λογική και ίσως διανθισμένη με νεανικές εκφράσεις.

Ζητούμενα:

- α) Ποιοι λόγοι ευθύνονται για την καταστροφή του σχολικού βιβλίου.
- β) Ισόρροπη χρήση βιβλίου και ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης.

Τίτλος:

«**Η ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ**»

εναλλακτικά

«**Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ**»

εναλλακτικά

«**ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ;**»

εναλλακτικά

«**ΠΟΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΑ ΚΑΨΕΤΕ ΦΕΤΟΣ;**»

Πρόλογος:

Περιγραφή, ανάδειξη μιας παγιωμένης πρακτικής στο τέλος του σχολικού έτους, της καταστροφής με ποικίλους τρόπους των σχολικών βιβλίων. Επισημαίνουμε πως η καταστροφή δεν περιορίζεται μόνο στο κάψιμο αλλά και στο σχίσιμο, το γράψιμο και την αφαίρεση σελίδων εκτός της διδακτέας ύλης. Μπορεί να τονιστεί, επίσης, πως η πρακτική του καψίματος των βιβλίων ήταν σύνηθες φαινόμενο στα ολοκληρωτικά – αυταρχικά καθεστώτα, άρα δε συνάδει με το δημοκρατικό ήθος.

Α' ερώτημα

(Αιτίες που ευθύνονται για την καταστροφή των βιβλίων.)

- Ο μαθητής αισθάνεται καταπιεσμένος από τους παράγοντες της Εκπαίδευσης (γονείς, καθηγητές, σχολικό περιβάλλον, εξεταστικό σύστημα) και πιστεύει ότι έτσι εκτονώνεται ψυχικά και εκδικείται, κατά τη γνώμη του, ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Αμφισβητεί το εκπαιδευτικό σύστημα και τις επαγγελματικές προοπτικές που του παρέχει, βιώνει την αγωνία για το μέλλον, καθώς η περίοδος της ξέγνοιαστης ζωής ολοκληρώθηκε.
- Ο μαθητής μαζοποιείται, ακολουθεί το συρμό και το «έθιμο» καταστροφής των βιβλίων. Ακόμη και αν διαφωνεί με τα τεκταινόμενα, αναγκάζεται να συρθεί σε ενέργειες και πράξεις που δεν τον εκφράζουν από φόβο μήπως αποκλεισθεί από τον περίγυρό του. Από την άλλη, πολλοί μαθητές επιδεικνύουν μία κακώς νοούμενη «λεβεντιά», προσπαθώντας να ξεχωρίσουν από τους συμμαθητές τους. Τέλος, άλλοι μαθητές, καλυπτόμενοι από την ανωνυμία του συνόλου, καταστρέφουν τα βιβλία, γνωρίζοντας ότι δε θα υποστούν συνέπειες.
- Έλλειψη ηθικών αξιών και αρχών. Η οικογένεια και το σχολείο δείχνουν ολιγωρία όσον αφορά τη στάση των μαθητών απέναντι στο βιβλίο και ευρύτερα στη δημόσια περιουσία. Αδιαφορούν για την ηθικοπλαστική καλλιέργεια των νέων. Οι μαθητές δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν τη δωρεά της δωρεάν παιδείας, ασεβούν κατάφωρα στο βιβλίο, που η Πολιτεία τούς παρέχει απλόχερα.

- Κακογραμμένα βιβλία, με πλήθος ανορθογραφίες και ασυνταξίες, που καταβασανίζουν τους μαθητές και τους οδηγούν σε αυτήν την παραβατική συμπεριφορά και στάση. Το περιεχόμενο πολλών βιβλίων είναι επιστημονικά παρωχημένο και γι' αυτό το λόγο απορρίπτεται από πολλούς μαθητές. Η ευτελής ποιότητα του χαρτιού σε συνδυασμό με την έλλειψη παραστάσεων σχετικών με το περιεχόμενό τους συντελούν στη γενικότερη απαξίωση του σχολικού βιβλίου.
- Το σχολικό βιβλίο απαξιώνεται λόγω της κυριαρχίας των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης. Η εύκολη και ευχάριστη πρόσβαση στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και, κυρίως τα τελευταία χρόνια, στο Διαδίκτυο, με τον τεράστιο όγκο πληροφοριών που διαρκώς ανανεώνεται και εμπλουτίζεται, απομακρύνουν τους μαθητές από τα συμβατικά μέσα μετάδοσης της γνώσης.

Μετάβαση: Επειδή ακριβώς παρατηρείται αυτή η κυριαρχία των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης, και το βιβλίο απαξιώνεται διαρκώς, επιβάλλεται η αρμονική συνύπαρξή τους.

Β' ερώτημα

(Τρόποι που θα συμβάλλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου και των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης).

- Παιδεία – αγωγή: Η οικογένεια, το σχολείο αλλά και οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να καλλιεργήσουν στους μαθητές τις ηθικές αρχές και αξίες που θα οδηγήσουν στο σεβασμό ενός πνευματικού και πολιτιστικού αγαθού. Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο να οξύνουν την κριτική ικανότητα των μαθητών, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να αξιολογήσουν και να αποτιμήσουν τόσο την προσφορά του βιβλίου όσο και των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης, τοποθετώντάς τα στην ίδια αξιολογική κλίμακα.
- Τα Μ.Μ.Ε., απεκδυόμενα του διασκεδαστικού τους και του ψυχοκτόνου ρόλου τους, επιβάλλεται να αρθούν στο ύψος της κοινωνικής και εκπαιδευτικής διαπαιδαγώγησης των μαθητών. Τέλος, το Διαδίκτυο είναι σε θέση να προβάλλει το βιβλίο, γενικότερα, ενημερώνοντας τους χρήστες του για νέες εκδόσεις αλλά και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αγοράσουν βιβλία νέων ή δυσεύρετων εκδόσεων μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου, συμβάλλοντας έτσι στη αρμονική συνύπαρξή τους.

Επίλογος: Προτροπή στους συμμαθητές μας να αναγνωρίσουν την προσφορά του βιβλίου και να το τοποθετήσουν σε ίση μοίρα με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης. Έκκληση στους συμμαθητές να σεβαστούν τα βιβλία του σχολείου και ή να τα επιστρέψουν σε καλή κατάσταση στη σχολική μονάδα ή, τουλάχιστον, να τα στείλουν για ανακύκλωση με πρωτοβουλία του δεκαπενταμελούς συμβουλίου.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2010

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με τον όρο *αυτομόρφωση* περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης *αυτο-μόρφωση*. Ο άνθρωπος δεν δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε **συνεχή** επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Με αυτή την έννοια, οι διαδικασίες και οι πρακτικές αυτομόρφωσης στη σημερινή εποχή δεν σημαίνουν την απουσία των άλλων, θεσμών και ατόμων, ούτε την κοινωνική απομόνωση του καθενός ατόμου, αλλά την ενεργητική στάση του, αφού το ίδιο αποφασίζει, άλλοτε αυτοβούλως και άλλοτε κάτω από την πίεση συγκεκριμένων αναγκών, να εκπαιδευθεί. Η ενεργητική στάση συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος καλείται να διαμορφώσει μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες (οργανισμούς, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους) το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη **χρησιμότητά** τους, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητες που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν *μία και μοναδική* επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από τις ψυχοκοινωνικές **συνέπειες** αυτής της κατάστασης για τα άτομα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στα άτομα να κατακτούν διαρκώς γνώσεις, να ανανεώνουν τις **δεξιότητές** τους, να αποκτούν γρήγορα νέες ειδικεύσεις, δηλαδή, να εκπαιδεύονται συνεχώς.

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19^ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη **καθίσταται** επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Εκπαιδευόμενος Εκτός Σχολείου*, 2002 (Διασκευή)

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **... οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...**

Μονάδες 12

B2.

α) Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; (Η εκπαίδευση δεν νοείται ... των σχολικών τειχών) (μονάδες 4)

β) Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3.

α) Να γράψετε ένα **α ν τ ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **ατομική, επιτρέπουν, ανεπαρκείς, διαφορετικές, επεκτείνεται.** (μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα **σ υ ν ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **συνεχή, χρησιμότητα, συνέπειες, δεξιότητες, καθίσταται.** (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B4. Να επισημάνετε τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα επιστημονικού λόγου στο κείμενο που σας δίνεται.

Μονάδες 6

Γ1. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές. Ειδικότερα, στην παραγωγή λόγου, κάθε άποψη γίνεται αποδεκτή, εφόσον είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.

Πλαγιότιτλοι:

- 1ος Αυτομόρφωση: συνδυασμός ατόμου και κοινωνίας
- 2ος Συνδιαμόρφωση της εκπαίδευσης
- 3ος Αναγκαία η επαγγελματική ευελιξία
- 4ος Η εκπαιδευτική πράξη, διαδικασία διαχρονική και καθολική

Περίληψη

Το κείμενο πραγματεύεται την αυτομόρφωση, η οποία συνδράμει αποφασιστικά στην εκπαιδευτική και επαγγελματική κατάρτιση του ατόμου. Αρχικά, αφού τονίζεται η δυσκολία αυτής της διαδικασίας, αναλύεται η σχέση κοινωνικών θεσμών και φορέων εκπαίδευσης, ατόμου και νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το γεγονός αυτό απαιτεί μια διαρκή ζύμωση αυτών των παραγόντων. Οι λόγοι που καθιστούν τη δια βίου εκπαίδευση επιτακτική είναι η κυριαρχούσα τεχνοκρατία και οι αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον, που καθιστούν ελλειπείς τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις, ειδικεύσεις και προσόντα. Με αυτό τον τρόπο, αιτιολογείται η αναγκαιότητα για επαγγελματική ευελιξία. Κατά συνέπεια, η εκπαιδευτική αντίληψη συνιστά μια διαδικασία διαχρονική και καθολική.

B.1 Σήμερα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Αυτό συμβαίνει, λόγω της ραγδαίας επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης, που δημιουργεί συνεχώς αυξημένες ανάγκες στην αγορά εργασίας. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι πολλά από τα ήδη υπάρχοντα επαγγέλματα χάνουν τη χρησιμότητά τους, και έτσι τα άτομα αναγκάζονται να αλλάξουν επάγγελμα, κάτι που τους υποχρεώνει να ανανεώνουν διαρκώς τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Επομένως, είναι αδύνατο να διατηρήσει κάποιος μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα στη ζωή του.

B2 α) Η τελευταία παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, καθώς αιτιολογείται (και τούτο επειδή...) γιατί η εκπαίδευση έχει αλλάξει μορφή.

B2 β) Η δομή της τελευταίας παραγράφου είναι η εξής:

Θεματική περίοδος: «*Η εκπαίδευση δεν νοείται ... τον 19^ο αιώνα*». Σε αυτή την περίοδο εισάγεται το θέμα της παραγράφου.

Λεπτομέρειες – Σχόλια: «*Και τούτο επειδή ... της καθημερινής ζωής*». Εδώ η συγγραφέας παραθέτει αναλυτικά όλα αυτά τα στοιχεία που στηρίζουν τη θέση της».

Κατακλείδα: «*Η εκπαιδευτική πράξη ... των σχολικών τειχών*». Στην περίοδο αυτή συνοψίζει και οδηγείται σε ένα συμπέρασμα (επομένως).

B3 α) ατομική: *συλλογική, ομαδική*
επιτρέπουν: *εμποδίζουν, παρακωλύουν*
ανεπαρκείς: *επαρκείς*
διαφορετικές: *ίδιες*
επεκτείνεται: *περιορίζεται*

B3 β) συνεχή: *αέναη, διαρκή*
χρησιμότητα: *ωφέλεια, λυσιτέλεια*
συνέπειες: *αποτελέσματα*
δεξιότητες: *ικανότητες*
καθίσταται: *γίνεται*

B4) Ο επιστημονικός λόγος χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένα στοιχεία που πιστοποιούν το είδος του. Ο επιστημονικός οφείλει να είναι **περιγραφικός, ερμηνευτικός, αποδεικτικός, απρόσωπος και αντικειμενικός**.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη παράγραφο του κειμένου ο λόγος είναι **περιγραφικός** («*Με το όρο αυτομόρφωση περιγράφουμε ...*»).

Στη δεύτερη παράγραφο η συγγραφέας **ερμηνεύει** την ενεργητική στάση του ανθρώπου για τη διαμόρφωση του περιεχομένου της διαδικασίας και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Στην τελευταία παράγραφο **αποδεικνύει** ότι η εκπαιδευτική πράξη «*δεν περιορίζεται στο χώρο και το χρόνο, αλλά εκτείνεται σε ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου*».

Επιπλέον, κυριαρχεί ο **απρόσωπος και αντικειμενικός** λόγος, καθώς χρησιμοποιείται γ' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε ολόκληρο το κείμενο, ενώ επικρατεί η λογική χρήση της γλώσσας και όχι η συγκινησιακή («*Με αυτή την έννοια... να εκπαιδευθεί*»).

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο σε σχολική εφημερίδα

Ύφος: σοβαρό αλλά και οικείο, γλώσσα αναφορική.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό – πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τίτλος: «**ΑΥΤΟΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ**»

«**Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΡΑ ΞΕΚΙΝΑ**»

Πρόλογος: Με αφορμή την τελετή αποφοίτησης που θα διοργανωθεί στη σχολική μονάδα μετά το τέλος των απολυτήριων εξετάσεων, ο αρθρογράφος προβληματίζεται για το αν η εκπαιδευτική διαδικασία σταματάει στο Λύκειο ή χρειάζεται να συνεχισθεί σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.

(Εναλλακτικά): Ο άνθρωπος, ως πολυσύνθετο ον (κοινωνικο-πολιτικό), έχει την ανάγκη να ενταχθεί ομαλά μέσα στο κοινωνικό σύνολο, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις πολυειδείς ανάγκες. Αυτό μπορεί να το πετύχει με την αυτομόρφωσή του.

Κύριο μέρος:

Σύντομος ορισμός της έννοιας αυτομόρφωσης.

Α' ερώτημα: **Η σημασία της αυτομόρφωσης.**

Η σημασία της αυτομόρφωσης αναδεικνύεται μέσα από την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ζωής:

- Επαγγελματικές ανάγκες, που απαιτούν διαρκή επιμόρφωση.
- Χρήση νέων τεχνολογιών.
- Κοινωνικές πολιτικές, οικονομικές συνθήκες (φαινόμενα ρατσισμού, αποχή από τις δημοκρατικές διαδικασίες, δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες που προκαλούν βιοτικά προβλήματα, μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος, και υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής.
- Ανάπτυξη των Μ.Μ.Ε. και του Διαδικτύου, που απαιτεί οξυμένη κριτική ικανότητα, για να αντιμετωπιστεί ο καθημερινός καταγισμός πληροφοριών.

Β' ερώτημα: **Τρόποι πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου.**

Στόχος: Μελέτη Γλώσσας, Ιστορίας, Πολιτισμού - Τεχνών (Λογοτεχνίας, Θεάτρου, Κινηματογράφου), Επιστημονικής και Τεχνολογικής γνώσης και, γενικότερα, των πνευματικών επιτευγμάτων του ανθρώπου.

Μέσα:

- Οικογένεια, ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης: συζητήσεις ποικίλου περιεχομένου με τα άλλα μέλη της οικογένειας.
- Θεσμοθετημένα από το Κράτος Δια βίου Εκπαίδευση, Ανοικτό Πανεπιστήμιο, επιμορφωτικά σεμινάρια, προγράμματα μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ., προώθηση του θεσμού των πολύ-πολιτισμικών σχολείων, κέντρα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.
- Ορθολογική χρήση Διαδικτύου, πληροφόρηση από τα Μ.Μ.Ε. (ανάγνωση εφημερίδων και περιοδικών, παρακολούθηση ντοκιμαντέρ πολύ-πολιτισμικού και επιστημονικού περιεχομένου, συζητήσεις πολιτικού, επιστημονικού, κοινωνικού, εθνικού, ψυχολογικού ενδιαφέροντος).
- Επισκέψεις σε μουσεία – εκθέσεις βιβλίου, ζωγραφικής.
- Ταξίδια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, επαφή με τη φύση - αγροτουρισμός, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού.
- Συμμετοχή σε πολιτιστικούς, λαογραφικούς, επιστημονικούς συλλόγους.

Επίλογος: Από τα παραπάνω, λοιπόν, κρίνεται απαραίτητη η αυτομόρφωση του ανθρώπου ως το μόνο αποτελεσματικό εφόδιο για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι και ειδικότερα οι νέοι, για να βαδίσουν στο δρόμο της επιτυχίας, στην προέκταση της οποίας βρίσκεται η ευτυχία.

(Εναλλακτικά): Ευχή στους συμμαθητές για επιτυχία στις εξετάσεις και επισήμανση ότι αυτές αποτελούν αφετηρία και όχι τερματισμό της προσπάθειας για να κατακτήσει ο νέος τη γνώση.